

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/13/2021
Identifikačné číslo spisu: 2020200021
Dátum vydania rozhodnutia: 30. marca 2022
Meno a priezvisko: JUDr. Zdenka Reisenauerová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2022:2020200021.1

ROZSUDOK

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Zdenky Reisenauerovej, členky senátu JUDr. Jany Martinčekovej a člena senátu Mgr. Michala Novotného (sudca spravodajca) vo veci žalobcu: L., nar. X. M. XXXX, P., zastúpeného: JUDr. Lucia Cepka Zvolenská, advokátka, Kollárova 17, Trnava, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta č. 8-10, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia z 19. novembra 2019 č. 73039-2/2019-BA, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 44 Sa 1/2020-90 z 5. novembra 2020 takto

rozhodol:

- I. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť zamietla.
- II. Účastníkom konania nepriznáva právo na náhradu trov kasačného konania.

Odôvodnenie

I.

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Z administratívnych spisov žalovanej vyplýva, že žalobca je otcom maloletého syna O., nar. XX.. XXXX. Zároveň je príslušníkom Policajného zboru Slovenskej republiky, no pred 3. júnom 2019 bol u žalovanej dobrovoľne nemocensky poistený a poistné riadne zaplatil. Dňa 3. júna 2019 si u nej uplatnil nárok na materské s odôvodnením, že maloletého na základe dohody s jeho matkou prevzal do starostlivosti.

2. Pobočka Sociálnej poisťovne v Trnave zamietla túto žiadosť rozhodnutím z 20. augusta 2019. Vyšla zo správy personálneho oddelenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, podľa ktorej žalobca aj po 3. júni 2019 naďalej vykonával službu s nezmeneným základným časom služby v týždni (38 hodín), ktorý je rozvrhnutý nerovnomerne počas celého kalendárneho mesiaca, a nečerpal rodičovskú dovolenkú. Ďalej vyšiel zo správy zamestnávateľa matky maloletého, že tá od 3. júna do 25. júna 2019 vyčerpala riadnu dovolenku a k tomuto dňu sa skončil jej pracovný pomer. Z toho pobočka uzavrela, že žalobca si od 3. júna 2019 nevytvoril také pracovné podmienky, aby mal časový priestor, počas ktorého by sa mohol starať o maloletého syna vo väčšom rozsahu než pred týmto dátumom. Preto

podľa nej nenaplnil podmienku uvedenú v § 49 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, takže mu nárok na materské nevznikol.

3. Napriek odvolaniu žalobcu žalovaná tu preskúmaným rozhodnutím z 19. novembra 2019 potvrdila toto rozhodnutie. Stotožnila sa so záverom, že žalobca aj po uplatnení nároku na materské naďalej pracoval v rovnakom zaťažení. Takisto nijako nepreukázal, že by si svoje pracovné podmienky prispôbil tak, aby sa o dieťa mohol skutočne starať. Poukázala na to, že iný poistenec musí dieťa od matky fakticky prevziať do svojej starostlivosti. Ak by postačovala len formálna starostlivosť o dieťa, ustanovenie § 51 zákona č. 461/2003 Z. z. by stratilo svoj význam. Ak sa o dieťa starala iná osoba ako otec a ten aj naďalej vykonáva zárobkovú činnosť za nezmenených podmienok, dohoda rodičov o prevzatí dieťaťa do starostlivosti otca je len fiktívna. To odporuje účelu materského ako nemocenskej dávky, ktorou sa má vyrovnávať prípad straty, resp. zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti podľa § 2 písm. a) cit. zákona.

4. Žalobca podal proti tomuto rozhodnutiu správnu žalobu, v ktorej predovšetkým namietal, že výklad žalovanej ide nad rámec zákona č. 461/2003 Z. z., a preto sú jej právne závery nesprávne. Správny súd však zamietol túto žalobu tu napadnutým rozsudkom č. k. 44 Sa 1/2020-90. Zdôraznil osobitosť posúdenia každej veci, kedy otec dieťaťa popri poberaní materského zároveň aj vykonáva zárobkovú činnosť. V zásade by malo ísť o takú činnosť, ktorú možno vykonávať popri starostlivosti o dieťa, napr. prácou z domu. Žalobca však nemal vytvorené také podmienky, aby sa mohol o dieťa fakticky starať. Preto správny súd v zhode so žalovanou považoval dohodu žalobcu a matky dieťaťa o prevzatí starostlivosti len za formálnu deklaráciu, ktoré nezodpovedala skutočnému stavu na účely § 49 ods. 1 v spojení s ods. 2 písm. d) zákona č. 461/2003 Z. z.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenia k nej

5. Včas podanou kasačnou sťažnosťou sa žalobca domáha zmeny rozsudku správneho súdu, tak že sa zruší preskúmané rozhodnutie žalovanej a vec sa jej vráti na ďalšie konanie. Žalobca najskôr zrekapituloval doterajší priebeh konania a zopakoval argumentáciu z predchádzajúcich podaní. Doplnil, že príslušná zákonná úprava nijako neupravuje podmienky prevzatia dieťaťa do starostlivosti a rovnako nevyžaduje splnenie žiadnych ďalších predpokladov na formu dohody medzi rodičmi. Správny súd svojvoľne nad rámec zákona aplikoval predmetné ustanovenia a bez zdôvodnenia prevzal argumentáciu žalovanej, čím vec nesprávne právne posúdil. Zároveň nereagoval na podstatné argumenty žalobcu a týmto nesprávnym procesným postupom porušil právo žalobcu na spravodlivý proces. Záverom žalobca poukázal na zákaz diskriminácie a na podnet verejnej ochrankyne práv na zmenu právnej úpravy z 10. februára 2020 a tiež jej návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov zo 4. novembra 2020, ktoré sa týkali právneho posúdenia nemožnosti vyplácania materského príslušníkom zborov a rozdielnych výšok vyplácaného materského podľa zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov v porovnaní so zákonom č. 461/2003 Z. z.

6. Žalovaná navrhla kasačnú sťažnosť ako nedôvodnú zamietnuť. Pridržala sa argumentov vo svojich predchádzajúcich podaniach a opätovne upozornila na úmysel zákonodarcu, aby sa materské poskytovalo len osobe, ktorá sa o dieťa skutočne stará.

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

7. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP), na ktorý od 1. augusta 2021 prešiel výkon súdnictva z Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (§ 101e ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch v znení neskorších predpisov), preskúmal napadnutý rozsudok v celom rozsahu (§ 453 ods. 1 SSP) a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) bez ohľadu na uplatnené kasačné body (§ 453 ods. 2 v spojení s § 203 ods. 2 SSP).

8. Predmetom prieskumu v prejednávanej veci je rozhodnutie žalovanej, ktorým žalobcovi nepriznala nárok na materské z dobrovoľného nemocenského poistenia, ktorý si uplatnil od 3. júna 2019. Podmienky, za ktorých si žalobca mohol uplatniť nárok na materské, sú vymedzené v § 31 ods. 1 a §

49 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom do 31. decembra 2019. Podľa § 31 ods. 1 povinne aj dobrovoľne nemocensky poistená osoba má nárok na nemocenskú dávku v zásade vtedy, ak splnila podmienky ustanovené na vznik nároku na nemocenskú dávku počas trvania nemocenského poistenia [písm. a)] a zaplatila poistné na nemocenské poistenie najneskôr v posledný deň kalendárneho mesiaca, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky [písm. b)]. V zmysle § 49 ods. 1 cit. zákona má iný poistenec nárok na materské, ak prevzal dieťa do starostlivosti a ak sa o toto dieťa stará. Nárok má odo dňa prevzatia dieťaťa do starostlivosti v období 28 týždňov od vzniku nároku. Podľa § 49 ods. 2 písm. d) cit. zák. sa iným poistencom, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti, rozumie otec dieťaťa po dohode s matkou dieťaťa, najskôr po uplynutí šiestich týždňov odo dňa pôrodu, a matka nepoberá materské na to isté dieťa alebo rodičovský príspevok.

9. Úlohou žalovanej a správneho súdu tak bolo posúdiť otázku, či žalobca „ako iná osoba“ splnil zákonnú podmienku prevzatia dieťaťa do starostlivosti, tak ako to predpokladá § 49 ods. 1 a § 49 ods. 2 písm. d) cit. zákona. Pojem „starostlivosť“, resp. spojenie „prevziať dieťa do starostlivosti“ a „stará sa o dieťa“, ktoré zákonodarca v § 49 cit. zákona použil, je nutné vnímať ako súčasť zákonnej úpravy komplexne obsiahnutej v zákone č. 461/2003 Z. z. a v takomto zmysle ho aj systematicky a teleologicky interpretovať. Podľa kasačného súdu správny súd riadne dostal tejto úlohe, keď v odsekoch 36 až 45 stručne vyložil obsah citovaných ustanovení, jasne uviedol, z akých konkrétnych skutkových dôvodov (konkrétne časy služieb a celkový čas služby) dospel k záveru, že žalobca podmienky týchto ustanovení nenaplnil, a reagoval aj na jednotlivé námietky žalobcu o údajnej diskriminácii. Odôvodnenie tohto rozsudku tak zodpovedá § 139 ods. 2 SSP. Preto kasačný súd nesúhlasí s námietkou žalobcu, že napadnutý rozsudok je svojvoľný alebo arbitrárny; jeho arbitrárnosť nemôže vyplývať z toho, že žalobca s jeho závermi nesúhlasí.

10. Ustanovenie § 2 písm. a) zákona č. 461/2003 Z. z. pojmovo vymedzuje nemocenské poistenie ako poistenie pre prípad straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, tehotenstva a materstva. Toto ustanovenie vymedzuje účel nemocenského poistenia, ktorým je jednak kompenzácia straty alebo zníženia príjmu v dôsledku vzniku určitej sociálnej udalosti, jednak zabezpečenie jeho príjmu počas takejto udalosti, a to formou nemocenskej dávky. Podľa dôvodovej správy k citovanému ustanoveniu (Národná rada Slovenskej republiky, III. volebné obdobie, tlač 283) sa týmto ustanovením novo „definuje sociálne poistenie ako poistenie nielen pre prípad straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti z dôvodu vzniku sociálnej udalosti, ale aj ako poistenie na zabezpečenie príjmu z dôvodu vzniku sociálnej udalosti bez výkonu zárobkovej činnosti...“ (zvýraznenie pridané). Inak povedané, účelom uvedenej formulácie bolo vyjadriť, že z nemocenského poistenia môžu čerpať nielen tí, ktorí predtým mali príjem a v dôsledku sociálnej udalosti sa im stratil alebo znížil, ale aj tí, ktorí ho nikdy nemali a nemôžu ho mať ani počas trvania sociálnej udalosti. Účelom materského (ako jednej z dávok nemocenského poistenia) je preklenúť časové obdobie, kedy poistenec v dôsledku starostlivosti o dieťa nemôže dosahovať príjmy zo zárobkovej činnosti (vôbec alebo len znížené). Toto plnenie sa však nemalo poskytovať ako „benefit“ k príjmu poistenca, ktorý naďalej v plnom rozsahu vykonáva zárobkovú činnosť.

11. Jednou z osobitných podmienok vzniku nároku na materské iného poistenca podľa cit. § 49 ods. 1 a 2 zákona č. 461/2003 Z. z. je, že iný poistenec sa o dieťa stará. Presný obsah a rozsah starostlivosti, ktorú má iný poistenec poskytovať dieťaťu, ako podmienku vzniku nároku na materské zákon č. 461/2003 Z. z. explicitne nevymedzuje. Pri vymedzení tohto pojmu možno predovšetkým vychádzať z toho, že materské nadviazalo na peňažnú pomoc v materstve (§ 6 a nasl. zákona č. 88/1968 Zb. o predĺžení materskej dovolenky a o dávkach v materstve). Tá bola pôvodne určená pre matky na obdobie približne šiestich mesiacov po pôrode a až do 31. decembra 2010 bola zásadne obmedzená ôsmimi mesiacmi veku dieťaťa (§ 49 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z.). Z toho možno vyvodiť, že má ísť o takú starostlivosť, aká obvykle zodpovedá starostlivosti matky o dieťa v tomto veku, teda o starostlivosť osobnú. To pochopiteľne neznamená, ako sa to (až na hranici nevkusy) snaží ironizovať žalobca, že by sa rodič od dieťaťa nemohol ani na chvíľu pohnúť, ani na chvíľu ho nemohol opustiť a nepustiť k nemu nikoho iného. Aj matka do pol roka po pôrode (často viac ako inokedy) potrebuje splniť si základné fyziologické potreby (potrebuje sa vyspať, najesť, napiť či vykonať telesnú hygienu), ale potrebuje aj oddych v širšom slova zmysle. Nie je vylúčené, že dieťa v tomto veku zostane chvíľu samo, prípadne pod dozorom iných ľudí (iní príbuzní, prípadne aj cudzí). Starostlivosť

tak nie je možné vykladať ako 24-hodinovú výlučnú prítomnosť pri dieťati. V každom prípade však pojem takejto starostlivosti vylučuje ponechať dieťa bez dozoru a na starosť inej osobe pravidelne niekoľko hodín denne, napríklad počas výkonu služby príslušníka Policajného zboru.

12. To, že starostlivosť v zmysle § 48 a 49 zákona č. 461/2003 Z. z. znamená osobnú starostlivosť, dokazuje aj § 51 cit. zák., podľa ktorého zaniká nárok na materské, ak sa poistenec podľa lekárskeho posudku nemôže alebo nesmie starať o dieťa. Pokiaľ by pre vznik nároku na materské postačovalo iba formálne prevzatie starostlivosti na základe dohody rodičov dieťaťa, prípadne zabezpečenie starostlivosti inou osobou, toto ustanovenie by stratilo svoje opodstatnenie. Na podobnom princípe stojí aj § 48 ods. 4 cit. zák., podľa ktorého prevzatie dieťaťa do starostlivosti zdravotníckeho zariadenia má účinky starostlivosti. Ak by zabezpečenie starostlivosti o dieťa inou osobou (napríklad aj zariadením) stále zodpovedalo pojmu starostlivosť, nebola by táto úprava potrebná, lebo by normovala samozrejmosť. Rovnako by v takom prípade stratila význam dohoda o prevzatí starostlivosti o dieťa medzi matkou a inou osobou, pretože aj matka by sa mohla starať o dieťa „delegáciou starostlivosti“. Sústavná a dôsledná starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývin maloletého dieťaťa je napokon podľa § 28 ods. 1 Zákona o rodine č. 36/2005 Z. z. právom a povinnosťou oboch rodičov. Pojem starostlivosti podľa § 48 a 49 zákona č. 461/2003 Z. z. však musí byť odlišný od pojmu starostlivosť podľa § 28 ZR. Inak by totiž nemalo zmysel, aby otec dieťaťa musel „preberať dieťa do starostlivosti na základe dohody s matkou“ v zmysle § 49 ods. 1 a ods. 2 písm. d) cit. zák., keď právo a povinnosť starať sa o dieťa má už na základe cit. ustanovenia Zákona o rodine.

13. Uvedené závery sú súčasťou stabilnej judikatúry tunajšieho súdu (porov. za všetky napríklad rozsudok sp. zn. 7 Sžsk 50/2020). Preto nemožno súhlasiť s námietkami žalobcu v kasačnej sťažnosti spísanej jeho advokátkou, ktoré sú formulované na hranici slušnosti a korektnosti, ktoré má advokát zachovávať voči súdom (porov. § 38 ods. 1 Advokátskeho poriadku z 11. júna 2021, ktorý je podľa § 75 ods. 1 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii záväzný pre všetkých advokátov). Požiadavka žalovanej, aby sa poistenec o dieťa staral, nie je „vymyslená“ a správny súd neurobil to, že by ju „nekriticky prevzal“. Naopak, požiadavka, aby poistenec dieťa do starostlivosti prevzal a staral sa oň, je výslovne ustanovená v § 49 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. Žalovaná tento pojem v preskúvanom rozhodnutí vymedzila a kasačný súd považuje toto vymedzenie za správne. Správny súd tak nepochybil, ak sa s takouto argumentáciou žalovanej stotožnil. Rovnako správny súd vo výsledku správne poukázal na to, že otázka, či sa žalobca dobrovoľne poistil alebo nie, nie je podstatná. Podľa § 109 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. vzniká totiž nárok na (okrem iného) nemocenskú dávku odo dňa splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom. Z vyššie citovaných § 31 a § 49 cit. zák. nevyplýva, že by nárok na materské vznikal dobrovoľne poistenej fyzickej osobe už samotnou skutočnosťou, že bola dobrovoľne nemocensky poistená. Dobrovoľné nemocenské poistenie vyjadruje len právny titul účasti na nemocenskom poistení, aj takáto osoba však má (rovnako ako povinne poistená osoba) nárok na dávky až vtedy, ak splní podmienky ustanovené zákonom. Ako však vyložili žalovaná v preskúvanom rozhodnutí, správny súd v napadnutom rozsudku aj kasačný súd v tomto rozsudku, žalobca jednu z podmienok nároku na materské nesplnil, preto mu naň nevznikol nárok.

14. Stanoviská a podnety verejnej ochrankyne práv, na ktoré sa odvolával žalobca, nie sú v danej veci použiteľné. V týchto stanoviskách totiž verejná ochrankyňa práv zdôrazňuje diskriminačný charakter právnej úpravy v zákone č. 328/2002 Z. z. v porovnaní so zákonom č. 461/2003 Z. z. Predmetom tohto konania je však posúdenie splnenia zákonných podmienok na vznik nároku na materské podľa zákona č. 461/2003 Z. z. Domnelé rozdiely a diskrimináciu medzi nárokmi, ktoré vznikajú policajtom a vojakom na základe zákona č. 328/2002 Z. z., a nárokmi, ktoré vznikajú poistencom na základe zákona č. 461/2003 Z. z., nemožno vyrovnávať tým, že sa budú ustanovenia § 48 a 49 zákona č. 461/2003 Z. z. interpretovať tak, aby to bolo výhodné práve pre poistencov, ktorí sú zároveň policajtami alebo vojakmi, alebo nebodaj tým, že sa budú vykladať rozdielne voči takýmto poistencom v porovnaní s ostatnými poistencami. Možnosť takejto rozdielnej interpretácie totiž z citovaných ustanovení nevyplýva; naopak, išlo by o celkom neodôvodnenú diskrimináciu poistencov poistených

podľa zákona č. 461/2003 Z. z. vyčlenením jednej skupiny z nich, s ktorou by sa zaobchádzalo výhodnejšie na základe kritéria, ktoré je celkom zjavne nevhodné.

IV.

Záver

15. Na základe uvedených úvah kasačný súd dospel k záveru, že nie je daný žiaden zo zákonných dôvodov kasačnej sťažnosti v zmysle § 440 SSP, a tak ju podľa § 461 SSP rozsudkom (§ 457 ods. 1 SSP) zamietol.

16. O trovách bolo rozhodnuté podľa § 167 a § 168 v spojení s § 467 ods. 1 SSP, keď žalobca vo veci úspech nemal a žalovaná ho síce mala, kasačný súd však nezistil výnimočne dôvody, aby sa jej nárok na náhradu trov priznal.

17. Tento rozsudok bol prijatý pomerom hlasov 3 : 0 (jednomyseľne).

Poučenie :

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.